

ADİLCEVAZ ESKİ (ULU) CAMİİ'NDE KULLANILAN AHLAT TAŞI DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Esin Kuleli¹, Muhterem Demirođlu²

¹Turan Emeksiz Sk. No: 12/ 3 Gaziosmanpaşa, Çankaya, Ankara

²İTÜ Maden Fakültesi Jeoloji Müh. Bölümü, Maslak, İstanbul
(aekuleli@gmail.com)

ÖZ

Ulu Camii ya da Eski Cami olarak bilinen tarihi yapı, Dođu Anadolu'da Bitlis iline bağlı Adilcevaz ilçesinin batı yönünde, tarihi kalenin güney yamacında yer almaktadır. Van gölüne uzanan meyilli bir arazinin yamacında kaba yonu taşı ve kesme taş kullanılarak inşa edilen cami, doğu-batı doğrultusunda uzanan kütsel bir yapıya sahiptir. Bitlis ve çevresindeki yapıların hemen hemen hepsinin inşasında muntazam yontulmuş blok taş ve kireç harç kullanılmıştır. Taşlar sıkı ve muntazam bir şekilde birleştirilmiş, harç ince çizgiler halinde kalmıştır. Eski Camide de aynı yapı tekniği karşımıza çıkmaktadır. Van Gölü çevresinin coğrafi yapısı ve taş ocaklarının bolluğu yöre mimarisini şekillendirmiş ve standart diyebileceğimiz bir inşaat tarzını ortaya çıkartmıştır. Kireçtaşının yanı sıra yörede Ahlat taşı olarak bilinen andezit ve andezitik tüf kullanılmıştır.

Camii, doğu- batı doğrultusunda enine dikdörtgen planlı olup, beş adet tonozlu bölüm üzerinde yükselmektedir. Camii genel olarak incelenirse, yapının gerek beden duvarlarında, gerekse iç mekânında yer alan kemer, tonoz gibi yapı öğelerinde iki tip yapı malzemesi kullanıldığı tespit edilmiştir. Orijinal yapım sürecinde genel olarak gri renkli olan taşlar kaba yonu taş olarak kullanılmış olmasına rağmen, onarımlar sırasında ise pembe, kahverengi, gri renklerde kesme taşların kullanımı tercih edilmiştir.

Bu araştırmada, camiden orijinal yapımında sonradan onarımlarda kullanıldığı düşünölen iki ayrı örnek grubunun ince kesitleri incelenmiş ve fizikomekanik deneyler yapılarak kuru birim ağırlığı, doğgun birim ağırlığı, porozite, su emme ve basınç dayanım değerleri belirlenmiştir. İki örneğinde andezitik tüf olduğu ancak ikinci örneğin daha uzun süre atmosferik koşullarda ayrıştığı anlaşılmıştır. 1 no'lu örnek, düşük dayanımlı, orta derecede ayrışmış kaya grubunda, 2 no'lu örnek, çok düşük dayanımlı ve oldukça ayrışmış kaya grubunda yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: Eski (Ulu) Cami, ahlat taşı, ayrışma.

THE EVALUATION OF AHLAT STONE USED ADİLCEVAZ ESKİ (ULU) MOSQUE

A. Esin Kuleli¹, Muhterem Demiroğlu²

¹Turan Emeksiz Sk. No: 12/ 3 Gaziosmanpaşa, Çankaya, Ankara, Turkey

²İTÜ Maden Fakültesi Jeoloji Müh. Bölümü, Maslak, İstanbul, Turkey
(aekuleli@gmail.com)

ABSTRACT

Historic structure known as the Great Mosque or the Old Mosque, is situated in AdilcevaZ which is takes place in the province of Bitlis in Eastern Anatolia. The mosque was built using rough cut stone and cut stone on the land extending to the lake of Van, on the east-west orientation and it has a massive structure. Almost all of the historic structures in Bitlis and its surrounding are used regularly hewn blocks of stone and lime mortar, stones. The stones were combined with strict and uniform manner, so that mortar remains as thin lines. The same building technique can be seen also at the Old Mosque. Geographical structure of the region around Lake Van and abundance of stone quarries had shaped the local architecture and a building style had been revealed. Andesite and andesitic tuff used known in the region as the stone of Ahlat as well as limestone.

Mosque has an transverse rectangular shape on the east-west direction and it is extended over the five vaulted sections. If the mosque are generally examined, two types of stones are determined to be used as building material both outer walls of the structure and elements such as the arches, the vaults existing in the interior of it. Although gray stones were mainly used as rough cut stone in the original construction process, the pink, brown, and gray colors of cut stones were preferred to be used during repair works.

In this study, two type of samples were taken from the mosque and thin sections examined. The dry unit weight, saturated unit weight, porosity, water absorption and compressive strength values were determined with physico-mechanical experiments. One type presumably is the original building material and another was used for repairs. Both are Andesitic tuff but it is estimated that the second example should have exposed more long-term atmospheric conditions. First sample took place in low strength, moderately weathered rock group. Second sample entered in very low strength and highly weathered rock group.

Keywords: *The Eski (Ulu) Mosque, ahlat stones, decomposition*